

Sociaaleconomische trends

Thuiswerken door werknemers en zelfstandigen

2017 | 01

Mark Ramaekers

Inhoud

- 1. Inleiding 3**
- 2. Thuiswerkers naar positie in werkring en beroep 4**
- 3. Overwerken, werkdruk en privé-werkbalans onder thuiswerkers 7**

Technische toelichting 11

Literatuur 13

Nederland telde in 2015 bijna 8,3 miljoen werknemers en zelfstandigen. Bijna 3 miljoen van hen werken thuis. Van deze thuiswerkers geeft 62 procent aan dit incidenteel te doen, terwijl 38 procent gewoonlijk thuiswerkt. Zelfstandigen werken vaker thuis dan werknemers. Incidentele thuiswerkers ervaren een relatief hoge werkdruk. Dat geldt zowel voor werknemers als zelfstandigen. Werknemers die incidenteel thuiswerken, werken vaker over dan werknemers die gewoonlijk thuiswerken of niet thuiswerken. Incidentele thuiswerkers hebben ook betrekkelijk vaak een verstoorde privé-werkbalans: hun werk lijdt het vaakst onder familie-activiteiten en omgekeerd.

1. Inleiding

Volgens de OESO is het succesvol combineren van werk en familie belangrijk voor het welzijn van alle familieleden. Overheden kunnen daar volgens deze organisatie een bijdrage aan leveren (OESO, Better Life Index). In Nederland is op 1 januari 2016 de Wet flexibel werken in werking getreden. De wet heeft tot doel flexibel werken te bevorderen door werknemers meer mogelijkheden te geven om op voor hen gunstige tijden te werken en om thuis te werken.

In dit artikel is het thuiswerken van de werkzame beroepsbevolking in kaart gebracht. Het is gebaseerd op een analyse van resultaten uit 2015 van de Enquête Beroepsbevolking (EBB), de Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden (NEA) en de Zelfstandigen Enquête Arbeidsomstandigheden (ZEA). De populatie bestaat uit werknemers (EBB en NEA) en zelfstandigen (EBB en ZEA) van 15 tot 75 jaar. De NEA en ZEA worden door CBS en TNO samen uitgevoerd.

Hoewel in alle genoemde onderzoeken het fenomeen thuiswerk wordt bevraagd, is de vraagstelling niet identiek. Thuiswerken op basis van EBB, NEA en ZEA levert dan ook iets andere indelingen op. Een nadere omschrijving van thuiswerken staat in de afzonderlijke paragrafen en de technische toelichting. In alle drie de onderzoeken kan echter onderscheid gemaakt worden tussen gewoonlijk thuiswerken, incidenteel thuiswerken en niet thuiswerken.

Paragraaf 2 beschrijft op basis van de EBB de verschillende typen thuiswerkers naar achtergrondkenmerken, zoals de positie in de werkkring en beroepsklasse.

In paragraaf 3 komen overwerken, werkdruk en privé-werkbalans van thuiswerkers en niet-thuiswerkers onder werknemers (NEA) en zelfstandig ondernemers (ZEA) aan bod.

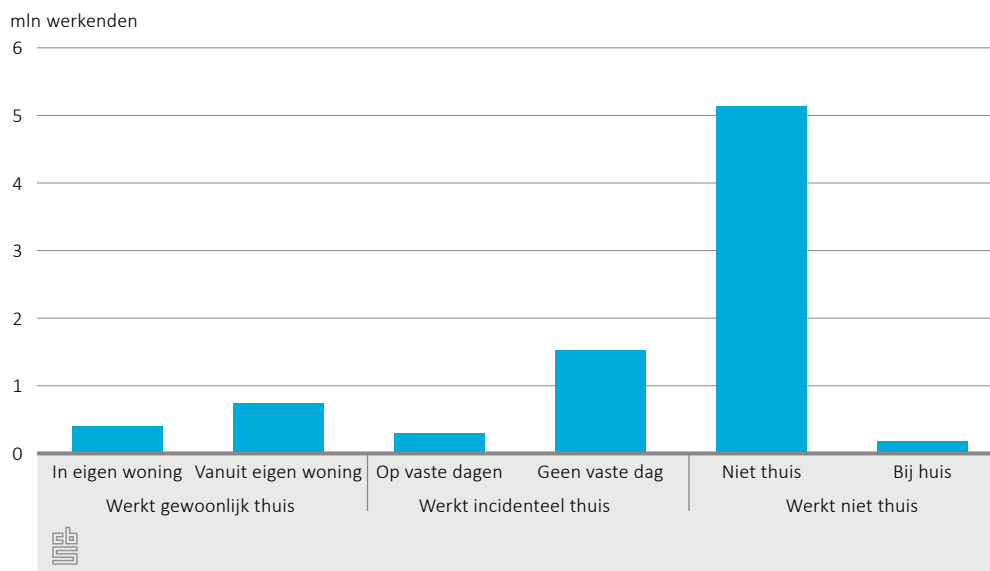
Dit artikel gaat niet in op de redenen waarom mensen thuiswerken. Daarvoor wordt verwezen naar het onderzoek Aanbod van Arbeid van het Sociaal en Cultureel Planbureau uit 2016 (Van Echtelt, Croezen, Vlasblom en De Voogd-Hamelink, 2016).

2. Thuiswerkers naar positie in werkring en beroep

Bijna vier op de tien werkenden werken thuis

De EBB volgt voor werkenden die thuiswerken de internationaal gehanteerde definitie van Eurostat: personen die gewoonlijk thuiswerken, werken in de eigen woning of gebruiken de eigen woning als uitvalsbasis. Personen die bij hun woonhuis werken, bijvoorbeeld in een aparte praktijkruimte of op een grondstuk bij het huis, zijn geen thuiswerkers. In 2015 werkten ruim 1,1 miljoen mensen gewoonlijk thuis. Dit komt neer op 14 procent van de werkzame beroepsbevolking. Twee derde van hen werkt vanuit de eigen woning en een derde uitsluitend in de eigen woning. Daarnaast werken ruim 1,8 miljoen personen, 22 procent van alle werkenden, incidenteel thuis. Een op de zes doet dit op vaste dagen. De meeste werkenden, ruim 5,3 miljoen, werken niet thuis, onder hen ook 183 duizend die niet in of vanuit de eigen woning, maar bij hun woonhuis werken.

2.1 Thuiswerken volgens EBB, werkzame beroepsbevolking, 2015

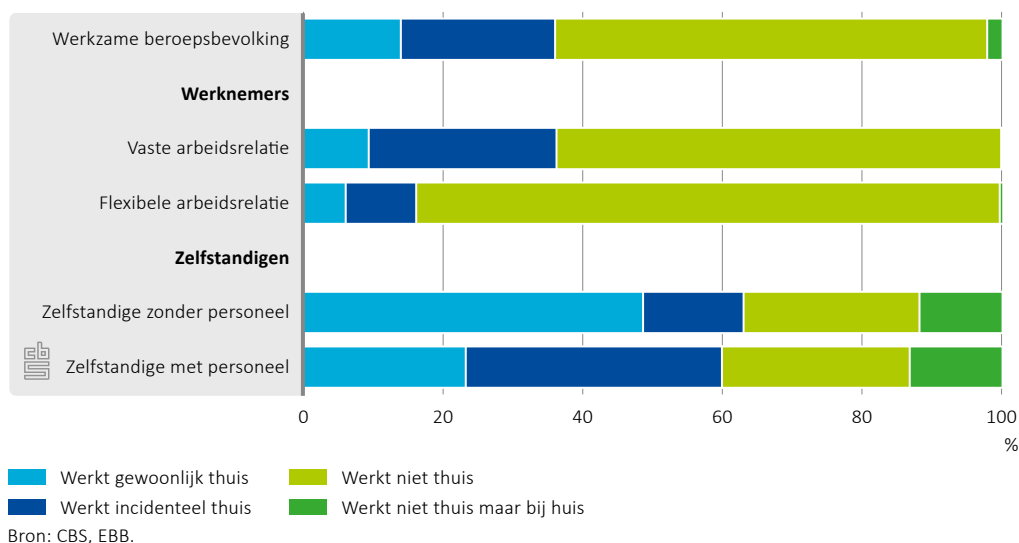
Bron: CBS, EBB.

Zelfstandigen werken vaker thuis dan werknemers

Voorals zelfstandigen hebben hun werkplek vaak in hun eigen woning of werken vanuit huis. Het aandeel thuiswerkers is onder hen dan ook groter dan onder werknemers. Daarbij komt thuiswerken vrijwel evenveel voor onder zelfstandigen zonder personeel (zzp'ers) als onder zelfstandigen met personeel. Bij zzp'ers gaat het dan vooral om mensen die gewoonlijk thuiswerken. Dit betreft bijna de helft van alle zzp'ers. Bij zelfstandigen met personeel bestaat het merendeel van de thuiswerkers uit mensen die dit op incidentele basis doen.

Niet alleen werken zelfstandigen vaak in het eigen huis of vanuit huis, zij werken - bijna als enigen - ook relatief vaak bij huis. Ruim een op de tien zelfstandigen (zowel met als zonder personeel) werkt in een aparte ruimte of op een apart grondstuk bij het huis.

2.2 Thuiswerken van werknemers en zelfstandigen, 2015

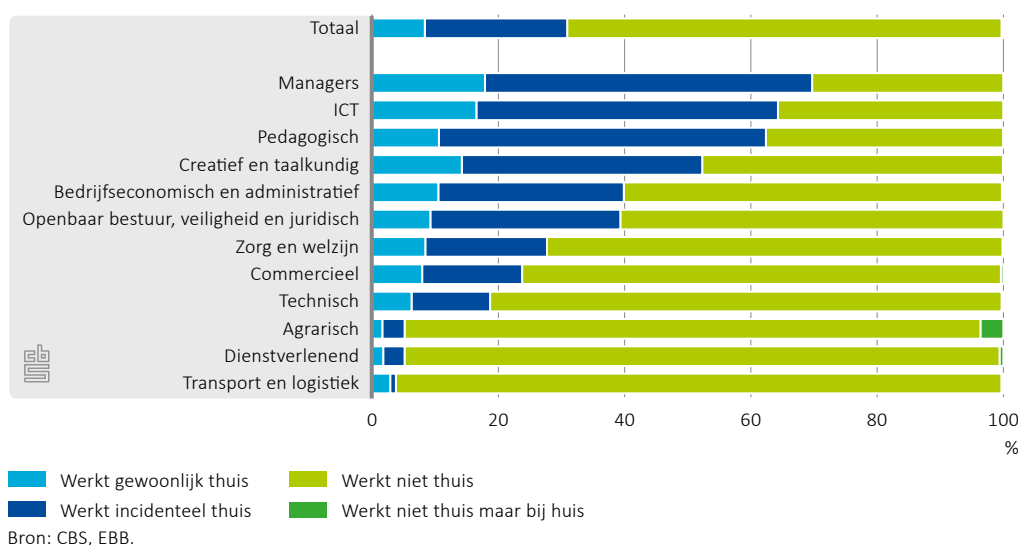

Managers, ICT'ers en docenten werken relatief vaak incidenteel thuis

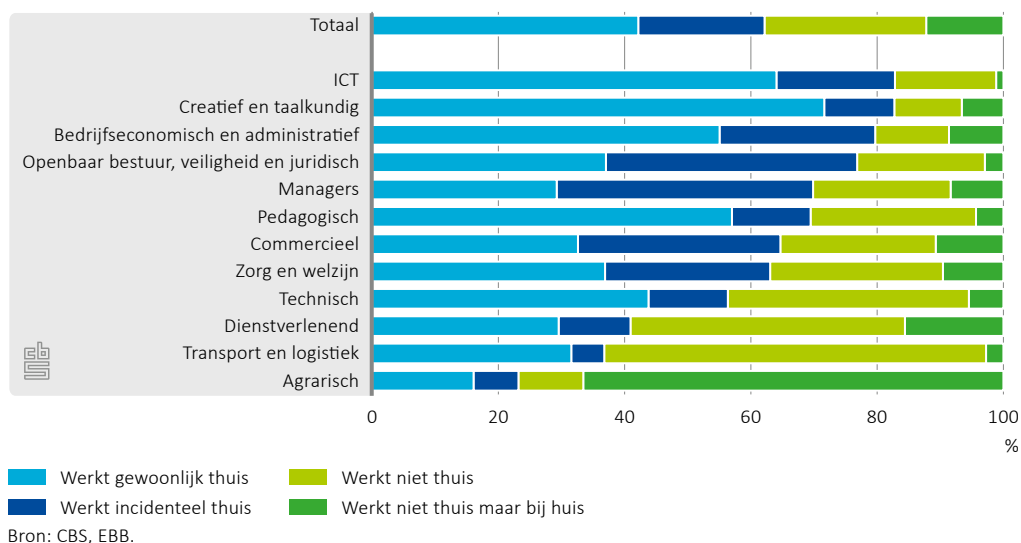
Van de werknemers werken vooral managers, personen in ICT en pedagogische beroepen dikwijls thuis. Meer dan 60 procent van hen werkt thuis. Het gaat dan voornamelijk om incidenteel thuiswerken. Werknemers met een agrarisch, dienstverlenend of transportberoep zijn thuis nauwelijks actief voor het werk.

Onder zelfstandigen werkt men vaker in of vanuit huis. Het hoogst met meer dan driekwart is het aandeel thuiswerkers onder ICT'ers en mensen in creatieve en taalkundige beroepen, in bedrijfskundige en administratieve beroepen en bij het openbaar bestuur, veiligheid en justitie. Behalve in het openbaar bestuur, veiligheid en justitie gaat het bij de zelfstandigen in deze beroepsgroepen hoofdzakelijk om gewoonlijk thuiswerken. Het zal niet verbazen dat zelfstandigen in agrarische beroepen vooral bij huis werken: in twee derde van de gevallen.

2.3 Thuiswerken van werknemers naar beroepsklasse, 2015

2.4 Thuiswerken van zelfstandigen naar beroepsklasse, 2015

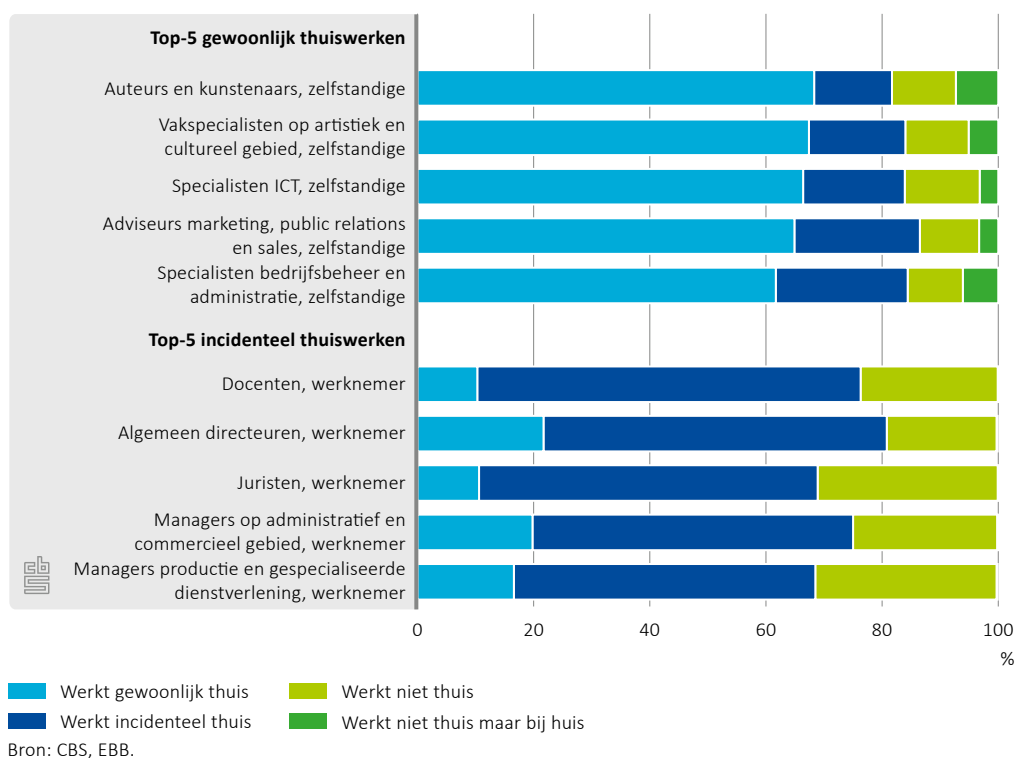

Alleen zelfstandigen in top-5 beroepen gewoonlijk thuiswerken

De top-5 beroepsbeoefenaars die het vaakst gewoonlijk in of vanuit thuis werken, bestaat geheel uit zelfstandigen. Het betreft auteurs en kunstenaars, specialisten op artistiek en cultureel gebied, ICT-specialisten, adviseurs op het gebied van marketing, PR en sales en specialisten bedrijfsbeheer en administratie.

De top-5 beroepsbeoefenaars die het meest incidenteel thuiswerken, zijn allemaal werknemer. Het betreft docenten, algemeen directeuren, juristen en diverse soorten managers.

2.5 Top-5 thuiswerken: beroepsgroep, en positie in de werkkring, 2015

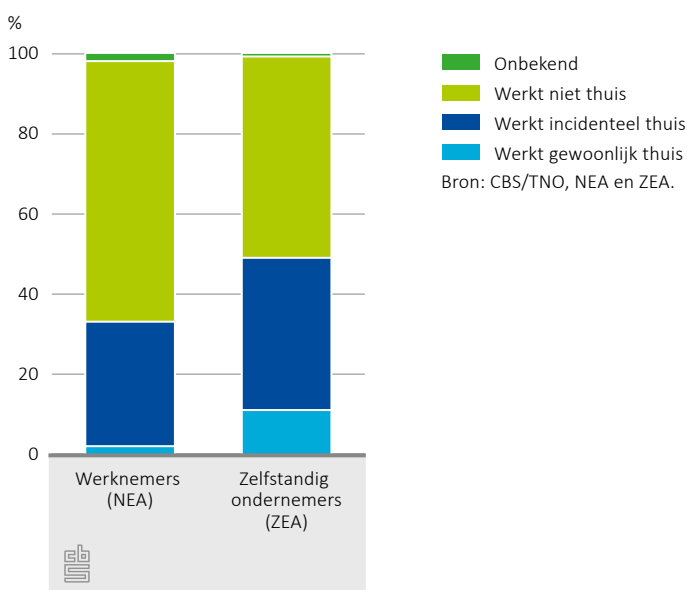
3. Overwerken, werkdruk en privé-werkbalans onder thuiswerkers

Thuiswerken volgens NEA en ZEA

De NEA is een onderzoek naar de werksituatie van werknemers in Nederland. Het geeft onder meer een beeld van overwerken, werkdruk en de privé-werkbalans van werknemers. De ZEA is een soortgelijk onderzoek onder zelfstandig ondernemers. De vraagstelling over thuiswerken in NEA en ZEA wijkt onderling én van EBB af. Thuiswerkers in NEA, en ZEA enerzijds en EBB anderzijds zijn dan ook niet exact dezelfde groepen.

Een thuiswerker in NEA werkt gewoonlijk thuis als hij of zij 'doorgaans' op het eigen woonadres werkt. Iemand die incidenteel thuiswerkt, werkt óók maar niet doorgaans thuis voor de werkgever. Een onderscheid tussen in, vanuit en bij het eigen huis kan niet worden gemaakt. Ook ZEA kent dit onderscheid ook niet.

Thuiswerken volgens NEA en ZEA, werknemers en zelfstandig ondernemers, 2015

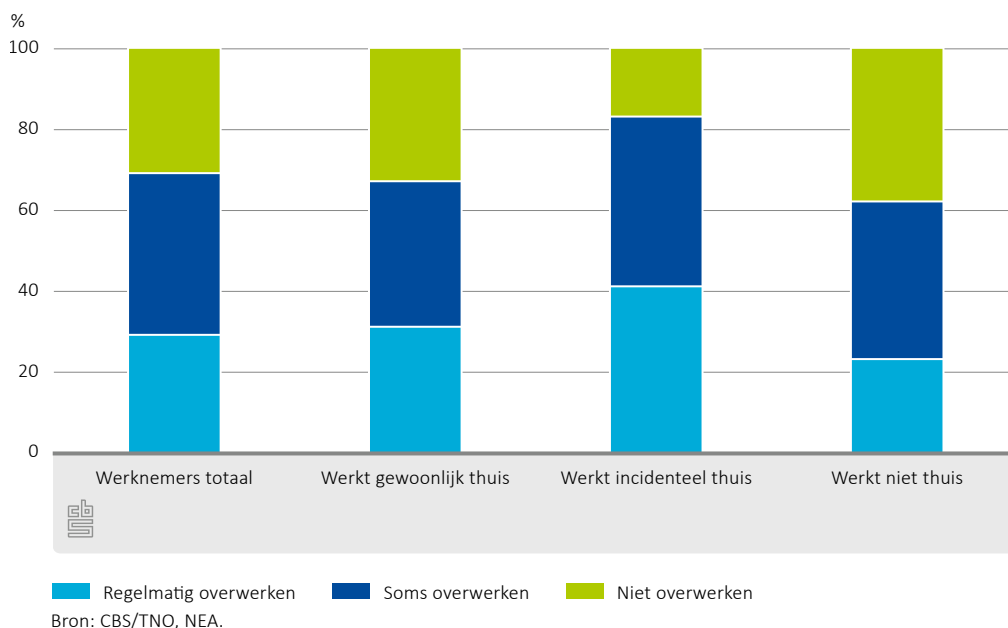

Thuiswerkers werken vaker en meer uren over

Het afmaken van (over)werk is voor een op de drie werknemers die weleens thuiswerken de belangrijkste reden om thuis te werken (SCP, 2016). Zich thuis beter kunnen concentreren en efficiënter werken staat met 22 procent op de tweede plaats. Reductie van reistijd en het combineren van zorg en werk worden door respectievelijk 11 en 8 procent genoemd.

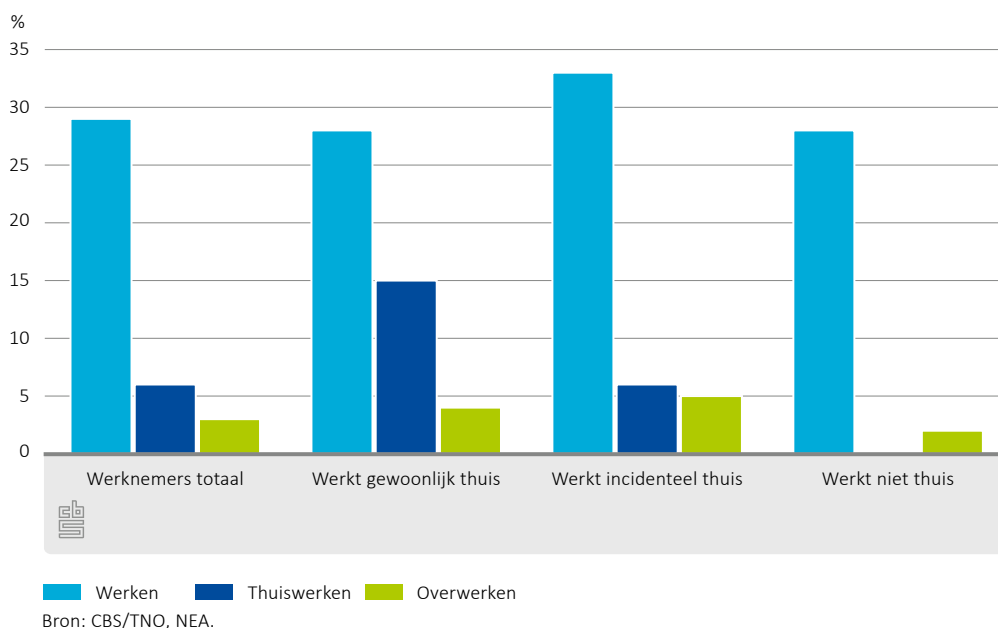
Volgens NEA werkt 29 procent van alle werknemers regelmatig en 40 procent soms over (TNO/CBS, 2016). Het valt op dat incidenteel thuiswerkende werknemers beduidend vaker overwerken dan werknemers die niet of die doorgaans thuiswerken.

3.1 Overwerken van werknemers naar thuiswerken, 2015

Werknemers die gewoonlijk thuiswerken, werken gemiddeld 28 uur per week. Ruim de helft van die uren werken zij thuis. Bij incidentele thuiswerkers bedraagt de arbeidsduur gemiddeld 33 uur per week, waarvan 6 uur thuis gewerkt wordt. Zij werken gemiddeld ook iets meer uren over: 5 uur of 16 procent van de werktijd. Bij werknemers die doorgaans thuiswerken, is dat met 4 uur (15 procent van de werktijd) een uur minder.

3.2 Uren per week werken, thuiswerken en overwerken bij werknemers, 2015

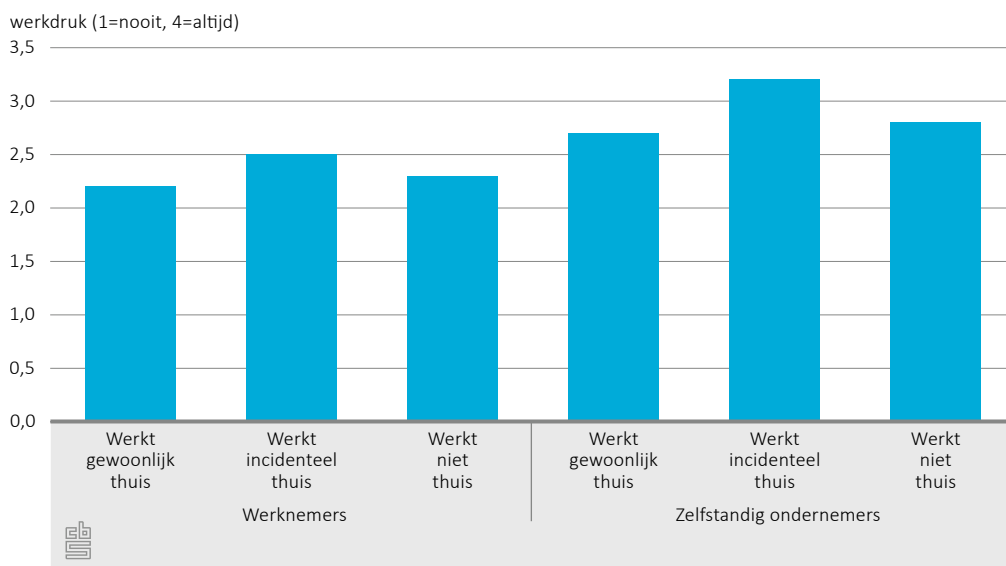

Incidentele thuiswerkers ervaren hoogste werkdruk

Werknemers en zelfstandig ondernemers die incidenteel op hun woonadres werken, werken niet alleen het meest over, maar ervaren daarnaast ook vaker een hoge werkdruk. Eerder bleek al dat onder werknemers managers en docenten betrekkelijk vaak thuiswerken; zij werken ook naar verhouding vaker regelmatig over en ervaren relatief vaak een hoge werkdruk. Zelfstandig ondernemers ervaren overigens een hogere werkdruk dan werknemers.

3.3 Werkdruk onder werknemers en zelfstandig ondernemers naar thuiswerken, 2015

Bron: CBS/TNO, NEA en ZEA.

Privé-werkbalans incidentele thuiswerkers het vaakst verstoord

Op 1 januari 2016 is de Wet flexibel werken in werking getreden. De wet heeft tot doel flexibel werken te bevorderen door werknemers meer mogelijkheden te geven om thuis te werken en op voor hen gunstige tijden te werken.

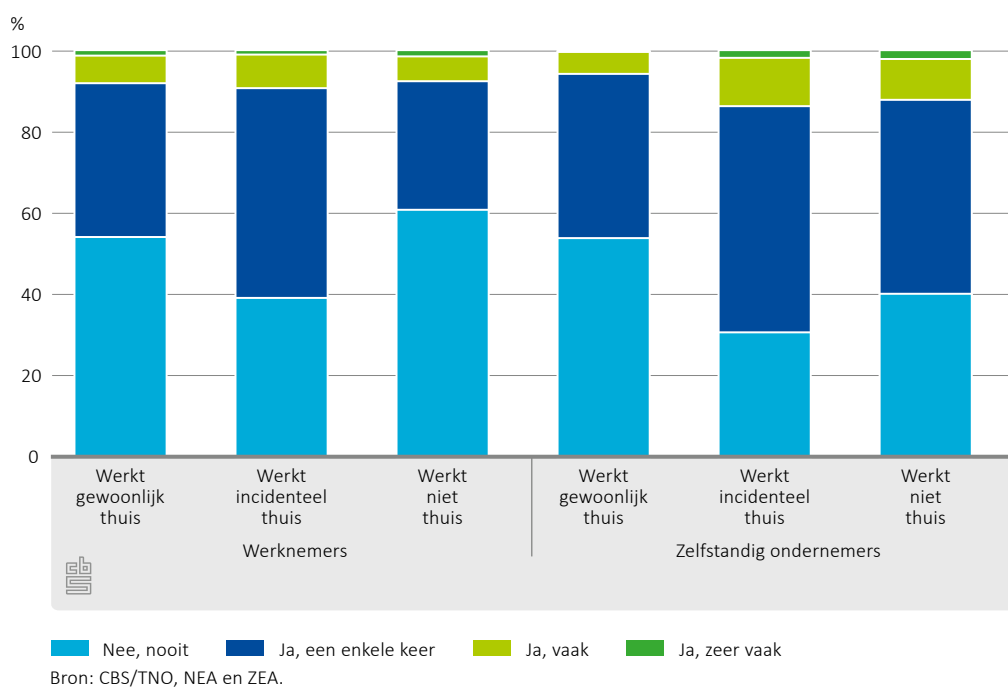
“Finding a suitable balance between work and life is a challenge for all workers, especially working parents. The ability to successfully combine work, family commitments and personal life is important for the well-being of all members in a household. Governments can help to address the issue by encouraging supportive and flexible working practices, making it easier for parents to strike a better balance between work and home life.” (OESO, Better Life Index)

Thuiswerkers kennen echter niet per se een betere privé-werkbalans. Werknemers en zelfstandig ondernemers die incidenteel (weleens) thuiswerken, werken niet alleen het meest over, maar kennen ook de hoogste werkdruk en geven het vaakst aan dat zij hun familie een enkele keer tot zeer vaak verwaarlozen vanwege het werk. Zij werken dan ook veelal thuis om hun (over)werk af te maken (Van Echtelt, Croezen, Vlasblom en De Voogd-Hamelink, 2016). Werknemers die niet thuiswerken, verwaarlozen hun familie het minst, gevolgd door werknemers en zelfstandig ondernemers die gewoonlijk thuiswerken.

Werknemers in het openbaar bestuur, veiligheid en juridische beroepen en creatieve en taalkundige beroepen en managers en docenten verwaarlozen hun familie relatief vaak

vanwege hun werkzaamheden, managers doen dit zelfs het vaakst van alle werknemers. In al deze beroepen ligt het aandeel dat weleens thuiswerkt boven het gemiddelde.

3.4 Verwaarloost familie vanwege werk naar thuiswerken, werknemers en zelfstandig ondernemers, 2015

Het werk heeft in het algemeen minder te lijden onder familie-activiteiten dan de familie onder het werk. Van de werknemers verwaarloost 46 procent de familie weleens vanwege het werk en 'maar' 25 procent het werk vanwege familie-activiteiten. Bij zelfstandig ondernemers is het patroon hetzelfde. Wel zijn bij hen deze percentages met respectievelijk 62 en 44 een stuk hoger.

Werknemers en zelfstandig ondernemers die incidenteel thuiswerken, geven ook nu weer het vaakst aan dat werk en privé minder in balans zijn: de werkzaamheden worden relatief vaak verwaarloosd door familie-activiteiten. Zo'n 36 procent van de werknemers die incidenteel thuiswerken, verwaarloost het werk weleens vanwege het familie. Hetzelfde geldt voor 51 procent van de zelfstandig ondernemers die weleens thuiswerken.

Technische toelichting

In dit artikel is voor de gegevens over thuiswerken door werknemers en zelfstandigen over 2015 gebruik gemaakt van de Enquête beroepsbevolking, de Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden en de Zelfstandigen Enquête Arbeid. De vraagstelling over thuiswerken verschilt tussen deze onderzoeken.

Enquête beroepsbevolking (EBB)

Het doel van de EBB van CBS is het verstrekken van informatie over de relatie tussen mens en arbeidsmarkt. Hierbij worden kenmerken van personen in verband gebracht met hun huidige dan wel toekomstige positie op de arbeidsmarkt. Zo kunnen via de EBB verbanden worden gelegd tussen bijvoorbeeld het geslacht, de positie in de werkkring, het beroep en thuiswerken. Thuiswerken wordt via de volgende vragen vastgelegd:

Waar werkt u/hij/zij in deze werkkring doorgaans. Is dat:

1. op eigen woonadres
2. op een ander vast adres
3. op verschillende plaatsen

Gaat u/hij/zij doorgaans van woonadres naar die verschillende plaatsen of gaat u/hij/zij eerst naar een vast werkadres om van daar uit naar die verschillende plaatsen te gaan?

1. vanuit woonadres
2. eerst naar vast werkadres

Is dat dan in de woning zelf of ergens anders, bijv. in een praktijkgedeelte met een aparte ingang, in een loods of buiten?

1. in de woning zelf
2. ergens anders

Werkt u/hij/zij voor deze werkkring ook wel eens thuis?

1. ja
2. nee
3. niet van toepassing, kan niet thuiswerken

Werkt u/hij/zij op een vast aantal dagen per week thuis?

1. ja, meer dan 2 dagen per week
2. ja, 2 dagen per week
3. ja, 1 dag per week
4. nee

Men werkt gewoonlijk thuis, als men in of vanuit de eigen woning werkt.

Voor een uitgebreide omschrijving van de EBB, zie:

<https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/methoden/onderzoeksomschrijvingen/korte-onderzoeksbeschrijvingen/enquete-beroepsbevolking--ebb-->

Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden (NEA)

Het doel van de Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden (NEA) is het in kaart brengen van informatie op het gebied van arbeidsomstandigheden, arbeidsongevallen, arbeidsinhoud, arbeidsverhoudingen en arbeidsvoorwaarden van werknemers. De NEA wordt uitgevoerd door het CBS en TNO, in samenwerking met het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

In de vragenlijst zijn de volgende vragen over thuiswerken opgenomen:

Waar werkt u doorgaans voor uw werkgever?

1. op mijn eigen woonadres
2. op een vast adres van uw werkgever
3. op verschillende plaatsen

Werkt u ook thuis voor uw werkgever?

1. ja
2. nee
3. niet van toepassing, kan niet thuiswerken

Als men doorgaans op het eigen woonadres werkt, is men gewoonlijk thuiswerker. Indien men niet doorgaans maar wel 'ook' thuiswerkt voor de werkgever, is men incidenteel thuiswerker.

Voor een uitgebreide omschrijving van de NEA, zie:

<https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/methoden/onderzoeksomschrijvingen/korte-onderzoeksbeschrijvingen/nationale-enquete-arbeidsomstandigheden--nea-->

Zelfstandigen Enquête Arbeid (ZEA)

Het doel van de Zelfstandigen Enquête Arbeid (ZEA) is het in kaart brengen van informatie op het gebied van arbeidsomstandigheden, arbeidsongevallen, werktijden, ziekte, functioneren, inzetbaarheid en opleiding en ontwikkeling van zelfstandig ondernemers. De ZEA wordt uitgevoerd door het CBS en TNO, in samenwerking met het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

In ZEA is de volgende vraag over thuiswerken opgenomen:

Waar werkt u doorgaans? [meerdere antwoorden mogelijk]

1. op eigen werklocatie (kantoor, winkel, eigen grond)
2. thuis (in woning)
3. bij klant / opdrachtgever
4. onderweg (in auto, trein, etc.)
5. anders

Indien men alleen 'thuis (in woning)' antwoordt, werkt men gewoonlijk thuis.

Als men 'thuis (in woning)' en een of meerdere andere categorieën aankruist, werkt men incidenteel thuis. Indien men 'thuis (in woning)' niet aankruist, is men geen thuiswerker.

Voor een uitgebreide omschrijving van de ZEA, zie:

<https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/methoden/onderzoeksomschrijvingen/korte-onderzoeksbeschrijvingen/zelfstandigen-enquete-arbeid--zea-->

Literatuur

Echtelt, P. van, S. Croezen, J.D. Vlasblom en M. de Voogd-Hamelink, m.m.v. L. Mattijssen (2016). Aanbod van arbeid 2016. Werken, zorgen en leren op een flexibele arbeidsmarkt. SCP, Den Haag. https://www.scp.nl/Publicaties/Alle_publicaties/Publicaties_2016/Aanbod_van_arbeid_2016

OESO, Better Life Index.

<http://www.oecdbetterlifeindex.org/topics/work-life-balance/>

Wet flexibel werken.

<http://wetten.overheid.nl/BWBR0011173/2016-01-01>

Verklaring van tekens

Niets (blanco)	Een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
.	Het cijfer is onbekend, onvoldoende betrouwbaar of geheim
*	Voorlopige cijfers
**	Nader voorlopige cijfers
2016–2017	2016 tot en met 2017
2016/2017	Het gemiddelde over de jaren 2016 tot en met 2017
2016/'17	Oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2016 en eindigend in 2017
2014/'15–2016/'17	Oogstjaar, boekjaar, enz., 2014/'15 tot en met 2016/'17

In geval van afronding kan het voorkomen dat het weergegeven totaal niet overeenstemt met de som van de getallen.

Colofon

Uitgever

Centraal Bureau voor de Statistiek
Henri Faasdreef 312, 2492 JP Den Haag
www.cbs.nl

Prepress

CCN Creatie, Den Haag

Ontwerp

Edenspiekermann

Inlichtingen

Tel. 088 570 7070
Via contactformulier: www.cbs.nl/infoservice

© Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire, 2017.
Verveelvoudigen is toegestaan, mits CBS als bron wordt vermeld.